

ELŐSZÓ

Csepeli György

AZ EMBER 2.0 NYOMÁBAN

A Milton Friedman Egyetem most életre kelő tudományos folyóirata, a Szabad Piac első száma keresve sem található volna jobb témát, mint a mesterséges intelligencia. A számot egy kerekasztal beszélgetés vezeti be, melynek résztvevői a mesterséges intelligencia fejlesztéseket evolúciós perspektívába helyezve azt a kérdést feszegetik, hogy közelít-e a szingularitás, vége lesz-e az emberiség előtörténetének, színre lép-e a Nietzsche által megjövendölt „emberfeletti ember”.

A kerekasztalbeszélgetést követő írások részint szkepszissel, részint a lehető alternatívák valószínűségeinek józan mérlegelésével adnak választ a mindenkit foglalkoztató nietzschei kérdésre. Ropolyi László radikálisan újragondolva az arisztotelészi ontológiát, arra a következtetésre jut, hogy a földi világ egészét átfogó digitalizáció és a datafikáció a lehető és a létező közötti viszonyt újratereemtve magát a létet újíttja meg.

Bayer József nagyívű tanulmányában Ropolyi lételméletét a hálózatos mesterséges intelligencia megállíthatatlannak tűnő terjedése, fejlődése szempontjából gondolja tovább. Az ipar 4.0 nemcsak a termelést alakítja át, hanem mélyrehatóan megváltoztatja a társadalom struktúráját is, hiszen fölöslegessé teszi az embert, akinek gazdasági szerepe a fogyasztásra redukálódik. Az Ember 1.0 feladata lesz, hogy kitalálja önmagát, hacsak nem akar a nagy orosz klasszikusok által megírt „fölösleges ember” sorsára jutni.

Szűts Zoltán a mesterséges intelligencia programok kialakulástörténetébe vezet be, de írásának igazi magja az emberi és a mesterséges elme közötti viszony alapkérdéseinek felvetése. Az emberi elme hozza létre a mesterséges elmét. A két elme között a különbség csak annyi, hogy az egyik a teremtő, a másik a teremtetten. Ha azonban a teremtetten elme valóban olyan, mint a teremtő elméje, akkor felvetődhet, hogy a teremtetten is teremthet, s ezáltal felülkerekedhet teremtőjén.

Tóth Tünde írását szeretni fogják a technológiai fejlődéssel szemben szkeptikus beállítódást követők, akik szerint az emberi intelligencia fejlődéstörténete, kapcsolati beágyazottsága, működési sajátosságai folytán messze leelőzi az általa létrehozott mesterséges intelligenciát. Ez a szkepszis feltétlenül indokolt, ha a jelenlegi alkalmazásokra gondolunk, de a szerző adós marad a garanciával, miszerint a helyzet a jövőben sem lesz más.

Gerencsér Péter is nyomós érveket hoz fel amellet, hogy az Ember 1.0 változatának nincs félnivalója a mesterséges intelligenciától, hiszen az süket és vak az esztétikai értékekre, sosem lenne képes felfogni Szókratész szépségről mondott csábító szavait, melyeket az ifjú Phaidrosz – csábítója örömeire – egy szempillantás alatt megértett.

Vasali Zoltán tanulmánya az előző írások irányához képest jóval pragmatikusabb megközelítést követ. Vasali az emberiséget ma leginkább nyomasztó környezeti katasztrófák okozta ártalmak csökkentésének lehetőségeit vizsgálja, melyeket a Ropolyi által leírt új lét nyit meg. Az írás különös jelentőségét az adja, hogy számot vet a mesterséges intelligencia nyújtotta megoldások széleskörű alkalmazása nyomán keletkező etikai dilemmákkal, melyek az Ember 2.0 változatát kívül helyezik a jó és a rossz konvencióin.

Beke Ottó Ma Po-Jung A csend városa című műve alapján figyelmeztet az online önkényuralom fenyegetésére, melynek megvalósulása küszöbön áll a Kínai Népköztársaságban. Az embereket és a dolgokat átfogó egységes hálózat beigazolja Martin Heidegger rettenetes látomását a machináció mindenre és mindenkire kiterjedő hatalmi tébolyáról, melyre példa a bolsevizmus, a nemzeti szocializmus és a fenntarthatatlan növekedési tébolyban szenvedő fogyasztói társadalom.

Nem véletlenül döntöttünk úgy, hogy a Szabad Piac első számában a mesterséges intelligencia alkalmazásainak antropológiai, etikai, gazdasági és társadalmi hatásairól írott tanulmányokat közlünk. A közreadott írások szerzői meggyőzően érvelnek amellett, hogy ez a technológia, ráépülve a világháló adta lehetőségekre, mélyrehatóan és visszavonhatatlanul megváltoztatja az emberiség létviszonyait a Földön, s talán azon túl, ha az emberek a Földről tovább lépnek. A jövővel mérkőzik, aki a jelen adta viszonyok perspektívájából tekint erre az új technológiára. Törekedtünk arra, hogy elkerüljük az utópia és a disztópia végleteit, egyetértve Bocskai Istvánnal, aki azt mondta, „sem az dialektikához, sem az retorikához nem tudunk, a dolgot őt magát nézzük, csak a mi nemzetünk javát és magunk megmaradását”.